

Mönetler /

Tatar halk eposunun, daha ziyade de "münacat" ve "beyit" gibi özel lîro-epik türlerinin tarihî geçmi lerini incelemeye ba lasan facialı bir manzara açıklanır: XX. asırda beyitler sadece baya ı sosyalizm bakı ıyla "seçe seçe" ara tırılırken münacatlar genel olarak sanatçı aydın zümrenin dikkatinden uzak tutulmu tur. Bunlar derlenmemi , dergi ve kitaplarda yayımlanmamı , bilim yönünden ara tırılmamı tır.

Peki niçin böyle olmu tur? Niçin Tatar halkı lirik destanının bu türlerinden ilmî ve artistik kamuoyunun dikkatinden tam bir asırdır uzak kalmı tır.

Bu çetin soruya cevap bulmak için una dikkat etmek gerek: Bizde, XX. asır boyunca hüküm süren Marksizm-Leninizm ortodokslarından birinin dedi i gibi, "Din, halk kütlesi için afyondur." te bu büyük olmayan teze dayanarak dine inanma kıvılcımlarıyla sulanmı veya Allahü Teala ismini dile alan her eseri, halkın gönlünden söküp çıkarmak, unutturmak,yok etmek için çalı mı lardır. Neticede Tatar halk edebiyatının gayet özel bir türü olan münacatlar bütün kitap, dergi ve gazetelerden sökülüp atılmı tır. Bunları derlemek, kaydetmek, yayımlamak ve özellikle de ara tırmak tamamen yasaklanır.

Ama halkın tarihî hafızasını bazı tezler, kararlar hatta tam bir ideolojik sistemle de yasaklamak mümkün de ildir. Bu günlerde açıkladı ı üzere, halkı kendi gönlünde, hiç kimsenin bilmedi i hatıra defterinde onlarca, yüzlerce münacat ve onların da en güzel örneklerini saklamı tır. Hatta öyle de denebilir: Münacatlar tam bizim günümüzde Tatar halk edebiyatının en popüler türlerinden birisine dönü mek üzeredir. Bunlar gazete ve dergilerde, hatta hususi kitap ve külliyatlarda basılmakta, kasetler vasıtasıyla da ılmakta, radyo-televizyonlarda münacatlarda mahsus programlar yapılmaktadır. Bu günlerde münacatlar belli bir yenilenme, hatta yeniden do u devri geçirmekte ise bu manzaranın da derin tarihî sebepleri daha do rusu derin kökleri olmalıdır. Malum oldu u üzere münacatlar folklorun çok derinden ve çok uzaktan gelen türlerinden birisidir. Hem sadece Tatar halk edebiyatına da has de illerdir, mesela Tacik folklorunda da vardır, adı da bizimkine pek yakın: "mönacat".

Malumdur ki, münacat sözü Allahu Teala ile gizli görü me, dua manasında kullanılır. nsano lu derinlere, gönlünün derununa gizledi i sırlarını, dü ünçe ve niyetlerini Allahü Teala'ya açıp, ondan

yardım, merhamet diler, bu fani dünyanın mihnetlerini hafifletmesini ister, yakarır.

Bazı bilginlerin fikrinde, münacatların kökeni ve müstakil bir halk edebiyatı türü olarak ekillenmesi

Muhteva ve tema bakımından, münacatlar genellikle u gruplara bölünmektedir: 1.- Vatan-memleket, ona muhabbet, sıla hasreti. Bu tür eserlerin esas muhtevasını onların iir ekinde yankılanan adlarıyla da açıklamak mümkündür: "Ayrıldım İllerimden", "Vatanım Uzak Kaldı", "Gurbete Giden Adam Münacatı", vs. 2 - Ana ve çocuk, onların ili kisi, anasından zamansız ayrılan çocu un, daha çok da ananın hasreti, kederi. Bu tür münacatların da isimleri çok ey ifade eder: "Uzak Kaldı Aziz Yavrum", "Çocuklarım Çıkmaz Akıldan", "Yavruca ım Sana Sözüm", "Yalnız Ana" vs. 3 - Ömür ya ama ve ölüm hakkındaki dü üncelere hasredilen felsefi karakterli münacatlar: "Geçer Ömür", "Esme Rüzgâr", "Aydın Dünyayı Görüp Doymadım", vs. Görüldü ü üzere bu son tür münacatlar günlük hayatın, insan ömrünün felsefi meselelerine ba ı lanmı lardır.

Genel olarak, münacatıV Tatar halk edebiyatmm özel türlerinden birisidir. Bunların

merkezinde hemen hemen her zaman insan kaderi, hepsinden evveli de onun hayat yolundaki facialar, kaygı-hasret keder ile sulanmı günleri, ayları, yılları vardır. Bu bakımdan münacatları Tatar halk edebiyatmm felsefi bir türü olarak belirlemek de mümkün. Çünkü bunlarda derin duygular da mühim bir yer tutar. Yukarıda gösterildi i gibi, bunlar insan hayatının en kutsal duygularından söz ederler: Vatan ve memleket sevgisi, ana ile çocu un ili kisi, insan ömrü, ölüm ve hayat hakkındaki dü ünceler. Belki i te bu sebeple münacatlar büyük ya taki ki iler, daha ziyade de kadınların gönlünde saklanmaktadır. Bunlarda sık sık, derin manası olan soru cümleleri, geleneksel epik formullar, oturaklı sözler ve cümleler ilk plandadır.

Münacatlar ile daha yalandan ilgilenmek için u kitap tavsiye edilebilir: İ l Beyitler, (Düzenleyenler: Ehmetova F.V., Nadirov .N., Camalettinova K.B.) Kazan, 1983

TUGAN-ÜSKEN L / DO UP BÜYÜDÜ ÜM VATAN

AYIRILDIM İLLER MD N

Münecetim sizge ulsın, dusım-i im duga kılsın,
Dugalan kabul bulsın, firak buldım tugannardin.

ı ş
ı l l ş

Ki yafrak ye gumir iken, butağları bala iken,
Ayrılmak bir bula iken, firak buldım tugannardin.

ş ş ş
ı ş l l ş

Eya cıygaç, yesin küpmi, tügilgen yafragın küpmi?
Benim tik sa ısın yukmı, diyip surıym ben alardin.

ğ şı l
ı

A aç ba mdagı ku nın üte gumiri zikir bilen,
Benim gaziz gumirlerim uza türlü fikir bilen.

ğ şı ş

Ata disem - avırıy ba ım, ana tistem-tügile ye im,
Çit illerde - yalgız ba ım, ayrıldım tugannardin.

ğ l şı şı
ı şı l l ş

Çıgıp kariym ben aylarga temAm unbi i citkeçtin;
Kavı ular çitin iken, yırak illerge kitkeçtin.

ı l l l ş
ş ş ş

Haman sayrıy ki gil-gil-gil, cirindin ayrılğan bılbıl,
Ciri yemsiz, suvı temsiz, ayrıldım illerimdin.

ğı l l l l l ş
ı l l l l

Sabır itiyım, sabır itiyım, sabır itmiy nihel itiyım,
Sabırsızlık- aytan figili, sabırlar iterge kirek.

ı l l l ş ş l

Ki i helin ki i bilmes, yana begirim-utı sünmes.
Sagınmaktin ki i ülmes, eceller birmesin bena.

ş ş ş l ş

TUGAN L S MNEN K TMES

Müncetim benim bitmes, kegaz ile kalem citmes;
Tugan il isimnen kitmes, sabır birsin gaziz alla.

Müncetim yaza-yaza, kalem tutkan kulım tala;
Küzimdin kanlı ye ağa, y ırak bulganga aralar.
.575

A açlar yafrak yarganda ye ağaçnın ba ı bügile;
Künillerim tulıp citkeç, küzimdin ye ler tügile.

Tugannarım firak bildim, küri irge yırak buldım;
Sizni kürip süyle irge akıllardan yaza buldım.

Tugan yakka küzim tü se, ba ımdin uylarım kite;
Yürek begrim yana ba lap, tüzerge dermanım bite.

y akku , sin kiter bulsafı minim ilge citer bulsan,
Tugannarım kürir bulsan, selam eytçi sin bizlerdin.

Yatıp ta yukım kilmiydir, a asam a ım ütmiydir, Siz
tugannar küz aldımnan hiç bir minutka
kitmiydir.

YIRAK K TT GAZ ZBA IM

Bir zaman kiç tısta hırdım, ağılgan bulıtlar kürdim.
Kulak salıp tınlap hırdım, çiller ise tünyagındın.

Suradım ul çak ul çilden, ey t heber dip biznin ilden,
Tugan-üsken, gaziz cirden, hu larıdır dip cannarımni.

Tugannarımni kürdinmi, niçik turalar, bildinmi,
senlik alıp kildinmi, kürmedinmi helalimni?

Ba ındağı yavlığını, üstindegi külmegini
Ni tüslisin kiygenini, eytçi, zinahar, kürmedinmi?

Ye il külmegin kiygenmi, sarılı külmegin kiygenmi,
Aklı külmegin kiygenmi, bir de kürip kilmedinmi?

Biznin ilden e er issen helalimni isen diseft,
Bebkem isen gine disefi, hu larınır idi c annarım.

Hat cibersem barıp citmes, selam eytsem, uçıp
citmes,

Helal yarım kabul itmes cilge uçkan selamimni.

Hellerin niçik bilirmin, yukıda tü te kürirmin,
Çitte sargayıp ülrmin, yırak kith gaziz ba ım.

Kitkende yıladı enkem, yıladı hatınım, bebkem,
Hak tegale üzi çeçken çit illerge rızıklarnı.

A ıy idik uynap-külip, bir kabımni bi ke bülip,
Bulırımı iken tağın kürip dünyalıkta bir-biribizni.

Ğ Ğ İ

ı ğı l

ı l l l ş

ğ ı ğı l ş l ş l ş

ş l l ş l

ğ ğ ş ş l ş

ğ ş l

ı ş ı ğı

Ğ İ İ İ Ş

ı l

ğ ğ ş l l

ş l ş

ş l ş ğ

ş ğ ş l l ğ ş

ğ l l ğ ş l l

l

ş l l

l ş l ş l

ğ l ğ l l l ş ş l l

ş l ş

Yazganda kaltıry kılıym, yıgıly-yıgıly bitti küzim,
Kaldı miken içer suvım yemli i me buylarında?..

Ç TKE KITKEN K MÜNECET

Selam ulsın, selam ulsın galemibiznin içine.
Selam sunra kelyam ulsın ulugına, kişisine.

Süzim sizge selam uldı, yüzimni kanlı ye yudı;
Bu hesretlerni kürgençi, bu garip ba nige tudı.

Benim içimdegi hesret yazıp hiç bitecek tügil,
Benim ba ım kitti indi, ku uçıp kiteçek tügil.

Küzimdegi kan ilen ye sibirsem de a ıp tü er,
Tugan ilim iske tü se, yüre im ut kibi pi er.

simden hiç çıkmıysız la, üzim munda - üyim anda,
Benim tik müftele cannar nige yuktır bu dünyada?

Hedis ku kan: sabır it, dip, sabırlıkhiç tutalmıyımın,
A aganda isimi tü se, a ım çeynep yutalmıyımın.

Benim ba ım yırak kiter, bu garip ba ıma citer,
Benim gumir ahır indi yat illerde yürüp üter.

Yana begrim, yana begrim, ki salkın su ilen sünmes.
Bu hesretdin vafat bulsam, helimni hiç ki i bilmes.

Yazıp süzim kili miydir, kulunda titriydir kalem. Bu
süzlerge inanmıyır üzi hiç kürmegen adem.

Birer kaytıp küriminmi piçen çapkan tugaylarım;
çim-begrimni ul üze: yıglap kaldı tugannarım.

Benim selamnerim bitmes, uçar ku artırman citmes.
Küni-tüni yazar idim, yazıp benim süzim bitmes.

Bu hesretdin kiçe-kündiz küzimde-ye , yürekte - kan.
Analardın tuvar miken benim kibik behetsiz can?

E er çitlikte ku bulsa, uzak tutma ız siz anı,
Ki çitliktegi ku kibik zarılıkta benim canım.

Bu gam hiç bitecek tügil, nice yıllar gumir sürsem,
Ükiniçim biter idi, yüzigizni kaytıp kürsem.

Helimni kim bilecektir, gamimni kim suraçaktır?
Bu garip ba yat illerde çit cirlerde üleçektir.

Minim gumirlerim üter a ar su tik, i er cil tik.
E er altın - kümi çıksa, bula alma tugan il tik.

Bu münecetlerim yazdım, ukıp kürigiz her birigiz;
Me er ta bulmasa künil, yıglamay kalmastır hergiz.

GURBETE G DEN K S N N MÜNACAT

ğ ğ
ı ş ğ
ş ğ
ı ş ş
ı ş
ğ ğ ş l l ş
ı ş ğ ş ş
ı l e

L M YIRAK KALDI

Ğ Ğ

Uçar ku lar uçkan ça in kürir bulsam,
Yazar idim ul ku larrun kanatma;
Yazarga ul ku larnın kanatı kara,
Kavı ırğa yırak kaldı biznin ara.

ş l ğ
ş ş l l
ş l l
ş l

Sagmudan sarı buldı ak çırayım,
Tugan ilge istelikke ni bireyim,
Havalarda uçkan ku lar tuktar bulsa,
Kanatma hatim beylep cibereyim.

l
l l
l ğ l

Tugan ilim minim bigrek yırak kaldı,
Etiy-eniy, tugannarım yılap kaldı;
Kayçan sizni kay tıp birer küriym indi,
Bar içimni - yüregimni sagı aldı.

l l
ş ğ l
ğ l

İlerime kaytırmın dip kuvanarrun,
Tü lerimde ilge barıp su alamın;
Siz isime tu ken çakta tugannarım,
Gakılım yuk ba ımda - gil divanarrun.

l
ş l l l
l ş ş
l şl

Hak ciberdim bazarlarga sarımsakka,
ndi bizge kürü kaya sagınsak ta;
Bir hodayım küri ırge nasıyp itse,
Birer vakit küri ırbiz ni kılsak ta.

l l ğ
ş
ş

KAYTIR D M TUGAN LGE

Tugan ilim iske tü se, min uyılıymın,
Etkey-enkey tü ime kir e, min yılıymın.
Ey hodayım, kavistir, dip min tiliymın,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

l l ş
ğ l
ş
l ş

Tugan ilim kayda iken - bilsem idi,
Tugannarım ile birge yürsem idi,
Üz ilimde gaziz canım birsem idi,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

l ş
ş ş l
l l
l ş

rte bilen yukılardan min uyganam,
Arı-biri bihu bulıp ben bulganam,
Etkey, sizni tü te kürsem min kuvanam,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

l l
İ l l
l ş

Kara kayı budırdılar biznin bilge,
Uçıp kına kaytır idim tugan ilge,
Hiçbir segat turmas idim u bu cirde,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

lş ğ l
l
l ş

Ye vakıtta tujan ilde yüriy idim,
Etkey-enkey sizni herkün kürir idim.
Bu yat cirmin nigmetlerin cıymas idim,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

ş
l l l
l ş

y karde ler, min sizlerni kürsem idi,
Min de siznin bilen birge yürsem idi.
Üz ilimde gaziz canım birsem idi,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

ş
l l
l ş ğ

U bu turgan kalamızda hiçbirkim yuk,
îrte tursam yanımda, enkey, siz yuk,
Küptin birle sizlerni kürgenim yuk,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

ğ
l l ş l
l ş

Fani dünya adem uğılın veyran ite,
Ye gumirler yat cirlerde zaya üte.
Tujan ilim iske tü se hu ım kite,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

ğ l
l ş

Bu nameni yazmak için ben utram,
Bu kegazni niçik yazıp ben tutram.
Etkey-enkey, sizden ben duga ütinem,
Hak tegale üzi yardım birsin imdi.

l l
lğ l
l l l
lş lş

BU DERD ME DEV A BULMAS

Sabah içre çiller isip kiledir biznin illerdin,
Heber kütem tugannardin, diyip surıym ki anlardin.

Diyem: cil, kaylardin istin, nice sahra ütip kiçtin,
Tugannarım kaya kürdin, diyip surıym ki anlardin.

Eya cil, sin isermüsen, tugannarım kürirmüsen,
Heberler kitirirmüsen, diyip surıym ki anlardin.

Eya cil, ismegil bik tiz, selamimni iltip citkiz,
Emanetdir ki bizlerden, diyip surıym min anlardin.

Turıp hava re9(ar)[(n 1.814 Tf4l 1.52 r. Tw.100 Tc 1.521 Ofd(ŞTj/TT1 3 Tf0514Tc 06T02993ksa6ci28 5(i)5(Ofd)(n

Sandugaç sayrıy çıgıp çitlikten,
Yüzim sargaydı kaygu küplikten.

l l
l l

Karurumannarda çiklevikler tuk,
Kaygunı basar tugannarım yuk.

l l l l l l §

Munlı kügerçin gürlüy, küremsin,
Yemli künerde niçik tüzersin.

§ l l l

atlık tü kürdim bugün tü imde,
Uyanıp kitsem - kaygu içinde.

l § l §

Kara urmanda kıcıra küki,
Hiçkimner bilmiy kayguvım küpni.

ğ l l l §

KÜGERÇ N M, GÜRL YS N

İ İ İ

Kügerçinim, sin gürlüysin, hellerimni bilmiysin.
Munlı itip sin gürlüysin, min yılıymın, kürmüysin.

l l l
ğ l

Kay illerden kilip kundın, biznin ilden tügilmi?
Alamın hellerin süylep, yuvat minim künilimni.

l §

Biznin ilden uçar bulsaft; kürsefi tugannarımını,
Alarga eyt çit illerde mihnet kürgennerimni.

§ §

Kügerçinim, sina eytem, tınla minim süzimni,
Meglüm it tugannarıma: sarı bastı yüzimni.

§ l l

Ni helde turalar miken, uçıp barıp kaytsana.
Uçıp kaytıp, alar helin mjna meglüm itsene.

§ l §
l

Bilip helin tugannarımın, kiri uçıp kitsene.
Uçıp kitip, kilmiy kalıp, mini tilmirtmesene.

§ l

Kügerçinim, minim helni ilime süyledinmi?
Ecel citip ülmeseler, bir kaytır dımedinmi?

l

Nice küner kütip hırdım, kügerçinim, kilmedin.
Ahrı ba ka ilge uçıp, biznin ilni kürmedin.

§ l

Sandugaçta sarı kanat, kügerçinde kük kanat, ul
kanatın minde bulsa, hırmas idim bir segat.

§ l l

ANA HEM BALA /

YIRAK BULDI GAZ Z BALAM

İ Ğ

Balam idi, begrim idi, küz üstimde ka ım idi,
Süylerge sirde im idi, yırak buldı gaziz balam.

ğ l § l l §
l § l

Bala digen gaziz iken, kadirlerim bildim miken,
Küzim tuya kürdim miken, yırak buldı gaziz balam.

ğ § l l

Ye il yafrak gumir iken, butakları bala iken;
Ayırılmak avır iken, ayırıldım min alardan,

ş l ğl ş l l ş

Kiygen kiyimneri kaldı, süylegen süzleri kaldı,
Tüsi kaldı, nurı kaldı, ayırıldı gaziz balam.

ğ l l ğ l
l l l l ğ

A aç tüplerine bardım, üzip almaların aldım.
Üzilgen almalar kibik, balamnan ayırılıp kaldım.

ğ l l l l l l
l lş ğ l l l

Mü necetler yaza-yaza iki kulun taldı indi;
Çit cirlerde balalarım, kürmiy gumirim uzdı indi.

l l l

Yazıym miken, citer miken, bu süzlerim biter miken?
Kaygı-hesret içlerinde gumirlerim üter miken?

l l
l

BALALARIM ÇIKMIY STEN

Yusuf kitap küyi bilen min küyliyimin,
rte turıp çeçlerimni min tarıymın,
Biyik tavga yügirip minip min karıymın,
Kürinmesmi gaziz balalarım diyip.

l l l l l
l l l l l
ğ ş l l l
l

Hiç tuktavsız ye tügedir iki küzim,
Sarı yafrak kibik buldı benim yüzüm.
Siznin bilen bir avıl da bulsam üzüm,
Hesretimnin bik kübisi biter idi.

l ş
l l
ğ

Hiç te bulsa çıgıp karıym min aylarga,
Balalarım yüriy iken dip kaylarda.
Alar da, diym, karıy miken u ı aylarga,
Alamı uylap helsiz bulıp kirem indi.

l l l l l
l ş lş l
l ş l l

Balalarım için üzile içkeylerim,
Kiçin yatsam bulganadır tü keylerim.
Uyanam da yalınamın min tekdirge,
Kavı tırgıl balalarım bilen diymin.

l l l ş
l l l l ş
ş l

Küterilmiy künillerim minim hiç te,
Nice hesret utı yana minim içte.
Sirde im yuk, kine çim yuk, yalgız ba ım,
Bu ba larım tagın niler kürir indi.

ş ş
l şl l l l şl
şl l

Nice kündir utıramın yalgız ba ım,
Yamansulap, cirsep üte bar vakıtım.
Bebkesinnen ayırılğan kazlar kibik
Küram-tünim yamansulap üte indi.

l şl
l l l l l
l lş l ş

Kaygı-hesret kürgennernin begri yanar,
Kaygı-hesret kürmegeni uyinga sanar;
Kimnin itegine tü se - anıkı yanar,
Fırak utı hiç yalınısız yanar indi.

l ş
l ş
l l ş l

KIZÇOCU U

tübi kala,
üli kala,
tala,
zgan indi.

ğ̃ l şl l l
ş
l ğ̃ l l l l l
lş l

çandır,
üçendir,
nuçandır,
zgan indi.

l ğ̃ ş̃
l l
l ğ̃ ş̃
lş l

tübi kala,
üli kala,
m kala,
ı kala.

ğ̃ l şl l l
ş
l ğ̃ l l l l l l

NAM

İ

iki küzlerimnin karam,
sinin ahlarında yanam.

l l l l l

inim yüz nurlarım aldı,
ı utlarında yandı.

ğ̃ l ş l l

kalbim sinin bilen birge,
zden kirirmin gürge.

üz aldım da ki her segat,
rge kalmadı tekat.

sarı buldı benim yüzüm,
ı kı kürmüy benim küzüm.

miken, yazıp süzler biter
miken.
mnen kiter miken.

kaygılar kitesi yuk,
ör birsin üzi alla.

Bala diy-diy, bala diy-diy, küre almadım rehetlerin,
Küre almadım rehetlerin, çiğem haman mihnetlerin.

l l
l l l l l

Kızıl çeçek kız balası, tamçı kibik ir balası;
Yaktı ay yıldızı kibik enkesinin küz karası.

l l l l l
l l l l l

Kız balalar üsip çite, ku lar kibik uçıp kite;
Anaların yalgız kuyıp çit illerge ta lap kite.

l l l l l
l l l l l

RTE TURSAM YALGIZ BA İM

SABAĖ KALKSAM YALNIZ BAŞIM

rte turdı, tegam aydı, sefer kıyımnerin kiydi,
Enikeyim, sav bul, didi, yürek begirlerim diydi.

ğ l l l l
ğ ş l l l l

Balam, akı külmeginni zefiger cipler bilen tiktım;
Balakayım, kün de sayın sinı kaytır diyip küttün.

ğ l l l l
ğ l l l l

Gaziz kürgen balakayım, sagınam sulu sayın,
Sagmsam niler kıyılalım, sabır birsin bir hodayım.

ğ l l l l
ğ l l l l

Alıp ukıym kitabımın, kilise indi küylerim,
Balam kaytmıy ülip kitsem, biklenir indi üylerim.

l l l l l l l l l
ğ l l l l l l l l

rte tursam yalgız ba ım, tügile bit minim ye im,
Balam, sinnen de ayrıldım, niler kürir iken ba ım.

l l l l l l l l l
l l l l l l l l l

Kürsem idi yüzlerinni, süyler idim süzlerimni,
Sagınıp sargayam indi, kürsen, balam yüzlerimni.

l l l l l
l l l l l

Kalbimnin ru anı idi, dünyamnın tiregi idi,
Can suvıtkan cirlerin yuk, niheller unıtırmin indi.

l l l l l
l l l l l

Balakayım kaya iken? Dünyalarda barmı iken?
Dünyada kürirmin miken, sargayıp ülermin miken?

ğ l l l l
ğ l l l l

BALALARIM TÜRÜ YAKTA

Balalarım, sizge süzim kanlı ye li iki küzim.
Yazıym disem yazıp bulmıy, yazmı lardan uzıp
bulmıy.

l l l l l l l l l
l l l l l l l l l

Selamner eyledim süzde, selamnerim çitsin sizge.
Künilibiz gil de sizde, sabırlar birsin bir alla.

l l l l l
l l l l l

rte bilen isken çiller i er miken siznifi yaktan.
rte tursam hatlar kütem, yırak bulgaçtin sizlerden.

Arman ku lar kilir miken, balalarım kürir miken,
Ehvellerin bilir miken, diyip kütem min alarm.

ş l l l l l l l l l
l l l l l l l l l

Birsi Sakta, birsi Sukta, balalarım türlü yakta.
Küzlerden kaynar ye tama, hatlarıgız kilgen çakta.

ş l l l l l l l l l
ş l l l l l l l l

ANAGA BALA / KÜKREKSAGI I

Utlar yandırğaç kaytır kibik ul,
Enkey kayttım, dip eytir kibik ul.

Tünner de uza, kaytalmıy kala,
Kaylarda yürüy iken bu bala?

Birkimnen tügil, tekdir yazmı ı;
Anaga bala / kükrek sağı ı.

Çıgıp kitivi avır bulgaridir,
Kitken vakıtta künili tulgandır.

Kala, di eridir, tугan illerim,
atlarup uynap yürgen cirlerim.

Kim ci er iken cikken atların,
Bik kütüp alam yazgan hatların.

Çeçekler kuya usken güller de,
Bik avır buldı kitken künnerde.

Üstirgen idim yetimlik bilen,
Avır yıllarda yalgızlık bilen.

Avırlıklarga sabırlık kirek,
Sabır iterge tüzimlik kirek.

Urman buyında üse tirekler,
Yalkınlı utta yana yürekler.

Ünerlik tügil, sular sipsen de,
Üzile üzekler iske tü kende.

Salkın sularnın içtim salkınnı,
Sürildirmede yürek yalkınnı.

Munlı kügerçin gürlüy, küremsin,
Belki yugaltkan ul da balasın.

Gürlüy kügerçin güllerge basıp,
Kaygılı ba ım kitmesin a ıp.

Kügerçin gürlöp bizni yıglatır
E er yıglasam, kimner yuvatır?

GAZ ZBEBKEM

Bu nazımm yaza ba lap, iki küzim ye ke mançıp,
Münecetler ukıym sizge, sabır itmek kirek bizge.

Sabır itiyim, sabır itiyim, sabır itmiy - nihel itiyim?
Biznin kibi ki i tüze, ılay da bit yürek sıza.

Fena arttan beka milke sefer kitti gaziz bebkem.
Sagınıp sargaya bu kün seni iseplep gaziz enken.

ANAYA ÇOCUK YÜREK SANCISI

ş

ş ş ş

ğ l l l
l l

l l ş
ğ ş

ş ş ş ş
l ş lğl

ş lş ş ş l l
l lğl l l

ğl ş
ğ ş

ş
l l l

l

ş

ğ
l

l l ş ş
l l l

ş

l l
şl ş şl

ğ ş l
ğ ş

ı Ğı

ş ş l ş l
l

ş ş l

l ş
ğ

ı bebkemnin yüzlerin kürip hiçbir tuyalmadım,
Gaziz bebkem vafat bulgaç, ktizimdin ye hyalmadım.

ı
şl ı

Sihet çakta bildim miken, bebekeyim, kadirlerin?
Yılap - cirsep kuçıp bulmıy, bebekeyim, kabirlerin.

ğ l l l
ğ l l l

Sini min üstirdim miken, küzim tuya kürdim miken,
Künilim tuya kürdim miken künilde kalmagan hiç te.

ı l
ı l

"Aya cıygaç, yesin küpmi tügilgen küz yesin küpmi?
Benim kibi sa ısn küpmi?" diyip sunym ben anardin.

şl ş şl
l

"Aya akku , barmı balan? Dehi atafi ilen anan,
Benim kibi sargayıp kalgan?" diyip sunym min
anardin.

ğ l
l "

Aya balam, sinin için cannarımını fida kıldım,
Ki altmı bi ye lerimde sin baladin ayırıldım.

ı l l l l
ı l l l l

ÜZ L P YAZGAN MÜNECET M

Ğ

Teti nin yulları kindir, ak idiller bilen tindir,
Üzilip yazam müneçetim, ada kan anagız mindir.

ş l l ş
l l l ş l l

Ka ifi kara sızılmı tır, tisin inci tizilmı tır,
Yüregimnin begırleri sinin için üzilmı tır.

şl ş ş
ğ ş

Sagını heli kıyın i tir, yüzlerimni sarı almı tır,
Balalardin ayırılı piygamberlerdin kalmı tır.

ş l l l l
l l l l l

KARIY KÜNDE YALGIZ KALDIM

ı ı

Balalarını min üstirdim nujada ta lap kitmiyçe,
Kariy künde yalgız kaldım, bulmıydır mum eytmiyçe.

ı l l l l
ı l l l l

Cibermiyçe küz aldımnan; saklap üstirdim alamı.
Elle yazmı , elle yalgı , balalar ta lıy ananı.

ı l l l l
ı l l l l

Balakayım, çeçlerinni üzim tarap üre idim,
Me balarımı, bir canını, diseler de bire idim.

ğ l l l l
ğ l l l l

Bu dünyadan rehet izlep, taraldık elle kaylarga.
Divanalar bulam ahrı, çıgıp kariyımın aylarga.

ı l l l l l
ı l l l l l

Minim tükken küz ye lerim garık itmes miken
gevdem,
Kuya bilen ayga kariyım, kürinirdir tüsli evleri.

ş l l l l l
ş l l l l l

Açıp ukıym kitaplarnı, sabır itü süzin izliym;
Yaktı dünyalarda çakta küri ülerden ümit üzmiym.

ı l l l l l
ı l l l l l

SARIÇEÇEK

Bala gaziz, bala gaziz anaga,
Niçe alay tügil miken bala a.

Balam diye yana - küye, ana ul,
Gaziz anam dimiy iken bala ul.

Birev kaldı ana sütine tuymıy,
Birev kaldı ana yüzine kürmıy.

Balam - begrim, üzegimni üzesin,
Karuyılı

BALAKAYIM, S NA SÜZ M

Balakayım, bebekeyim, üzile de üzekkeyim.
Bu ni gacep, bu ni heyran, ütilmedi tilekkeyim

Balakayım, sina süzim, kürip tuymıy iki küzim,

GUM R, YE EVHEMULMTURINDA
UYLANULAR

ÖMÜR, YA AM VE ÖLÜM HAKKINDA % /
Ş

UZAGUM R

Müncetler ukıym eli, tınlasagız künil salıp.
Uzgan gumirlerni uylap utıram heyranga kalıp.

Bu a açlar bögile iken, butakları kaya iken,
Bu a açlar minim kibik sagınıp - sargaya miken.

Bu a açlar yafrakların salkın çiller kuya miken,
Minim yüzimnin nurların sagınular juya miken?

Ey tugannar, bilesizmi, uza gumir, sizesizmi,
Bu gumirler ütkennen sun ni bulasın bilesizmi?

Bu gumirler ütıp kiter, ecel vakıtarı citer,
Bu gumirmin üterleri barıbir bir kilip citer.

SMEÜ, C LL

ESMEL

smeli, cil, kuymali, cil, ye ligimnin çeçegin,
Ye vakıtta nik eytmedin karyılık kileçegin?

Kartaytasın bar ki ini, al çeçegin kuyasıfı.
Al çeçegin kuyasın da sarı çeçek kuyasın.

Ye vakıtta gil kütesin, mine rehet citer dip,
Künilge de kitirmiysin kartlık kilip citer dip.

smeli, cil, tuktali sin, biraz gına sabır it,
Mifia kilgen karyılıknı, mümkün bulsa, alıp kit.

Uzdılar ul bir-bir artlı, kaldı artta yemnerim.
Tü ti ti ler, bitti itler, cıyrıklandı tennerim.

Stinada segat yüriy, nerse dip ul kilt ite;
Gumiribiznin bir tüymesin "kilt" itip ul yuk ite!

UZDI YE GUM R

y sin, kartlı ım, nik irte kildin,
Min kartaygannı sin kaydan bildin?

Ye vakıtlarım, kaya kittifi sin,
Kartaytıp mini yemsiz ittin sin.

Alsu yüzlernin nuru kite iken,
Ye lik gumirler bik tiz üte iken.

Ye lik çeçegim üzilip kitti,
sken cil kibik isti de kitti.

Künilli iken ye lik ça nda,
Eylenip kaytmıy tik ul tagın da.

ş ğı
ı

Ul vakıtları, ey, bir küirge!
Tü te kürgen kük kaldı künilde.

ş ş ı

Kartlık helleri yamansu iken,
Tizkilip çitti - a ım su iken.

İ ı ş ş

Bu çeçlerime nige ak tü e,
Ye ligim bilen kartlık tartı a.

ı ş ş

Kartlık küçli iken, ye likni cindi,
y sin, ye ligim, kitesin indi.

İ ı ş ğ ş

Yuklıy almyça çı am tünnerde,
Kadirsiz kalmıyk kartlık künerde.

ğ ı ı ı

Bir kartaygaçtın yemner tapmıysıfı,
A ıkma, gumir, kiri kaytmıysın.

ı ı

Avır turmı lar uzdılar küpten,
Bu ye gumirni kürmemin büten.

ş

ı rte turgaçtın kiçlerini kütem,
Kitti ye gumir, kilmem dip büten.

ı

Yazular yazıp kuyamın büklep,
Kitti ye gumir kulların siltep.

ı ı ı

Mefğilik yurtka barıp citerbiz,
Tapkan mallarını ta lap kiterbiz.

ğ ı ı

Kimner tumagan, kimner bulmagan,
Piygamberler de mefigi turmagan.

ğ ı ş ı ş ı ş

F RAKKÛN

Altın nisar, ak incini al yifekke tizmek kirek.
Ülim açısı aç ı diyler, ni hel bilen tüzme kirek.

ı ğı
ı ı ı ı

Canibiz tendin ayırılgaç, karap turırlar tizilip,
Süyegim yatar suzılıp, yıglavçım kalır üzilip.

ı ı ı ı ı ı ı

Zegfran kibik sargayır, buzdin salkın bulır tenyim.
Tenyimdin kiter cannarım, yırak turır yakınnarım.

ı ğ ı ı ı ı ı

Üldi diyip yıglar ırlar, malın kalsa üle ırlar,
Cenazama yabı ırlar, firak küni bulır bir kün.

ğ ş ı ı ı ı ş
ı ş ı ı

Kabir digen mekam saray, i igi yuk - kirip bulmıy
Ana kirgen ki ilernin heUerini bilip bulmıy.

ş ğ
ş

Nice yıllar a a kiçti, nice nigmet a a ütti.
Ak atlastan tunnar kiydi, ahırı kefin kiyer insan.

ı
Ak atlastan kıyafet giydi, en son kefen giyer insan.

YAKTI DÜNYANI KÜRİP TUYMADIM

Ecel irbetin bir kün içemin,
Yaktı dünyadan bir kün küçermin.

§
l l

Ecelim citer, tınnarım biter,
Yasin ukırğa vakıtlar citer.

Ukıy almamın, biter sulı ım,
Artımnan kalsın yuga kılıcım.

l l

Gazrail kilir, canımın alır,
Kızıl yüzlerim sargayıp kalır.

l l l l
l l l

Yaktı dünyam ta lap kitermin,
Karangı gürde ni hel itermin.

l l l l l
l

Karafığı gürde kalır bu ba ım,
Ak firi teler bulsın yulda ım.

l l §l
§l

Mü kil hel iken cannı birüvi,
Avır hal iken gürge kirüvi.

§ l
§

Zifa buyımın ulçep alırlar,
Karafığı gürge iltip salırlar.

l l

Zegıyf tenimni katı tutma ız,
Kiri kaytalmam, a ıktırmagız.

l l l

Yırak cirlerden du lar kilgenner,
Karap kalsınnar yakın kürgenner.

l l l

Yurttan çıkıkanda a ıgıp çıkma ız,
Bik yılamagız, zinhar, çıdagız.

l l l
ğ § l

Turdım dünyada biraz vakıtlar,
Salkın tufraktan bizge yastıklar.

§ l
ğ l

Bu yat cirlerge kimner kitirgen,
Bizge yurtlarını kimner citkirgen.

l l §
l § l l §

Kabirlerimni kinrek kazınız,
Ak ta utırtıp isimim yazı ız.

§ l l
§ l l

Kabrim üstine çardak kurıfız,
A aç utırtıp nurlandırız.

ğ l l

Yafraklar yarsın, ku lar sayrasın,
Ruhim at bulsın, dugalar barsın.

l §
§ § l

DÜNYADIR BU

Dünyadır bu, dünyadır bu, bik vafasız dünyadır,
Küp ki ini muhtaç itip gaciz itken dünyadır.

l l l l
ş ş l l

Atasının, anasının mihirbanlı balasın
Bir kürirlerge zar kıylıp harap itken dünyadır.

l l l l
ş l

Canımını birmiyim disem de, birmeyinçe çara yuk,
Ye seferde, ye heterde canımını algan dünyadır.

l l l l l l l ş l

fek-atlas kiyimnerim saldırıp, kefin sarıp,
emsikamer tik yüzimnen mehrum itken dünyadır.

İ l l l l l ş l

Dünyadır bu, dünyadır bu, bik vafasız dünyadır,
nci ti ni, kara kasnı veyran itken dünyadır.

l l l l l İ ş
ş l ş l

ULUGLANMA

Ulıglanma dünyanın baylığına,
Gurırlanma yüzinnin aylı ina.

l ğ
ı ğ l

Dünya malı bite turgan kırav tik,
Maturlıklar una turgan buyav tik.

l ş l ğ l
ş

Ye gumirler çıltrap akkan çi me tik,
Karıylıklar kiledir yügirik at tik.

İ l ş l ş
ş

Ülim kurıkmas dünyanın baylığınnan,
Sual kıylmas yüzinnin aylığınnan.

l ğ
ı ğ l

Dünya malı lehitte fayda birmes,
Lehirler tar, küzlerge yukı kirmes.

l l

Dünya malı kabirde yulda bulmas,
Anda kitkeç, kiri kaytular bulmas.

l ş

SABIR SAVULARIM TULDI

Birkün sahralarga çıktım, nice türlü çeçek kürdim,
ul çeçekler arasında kurımı bir çeçek kürdim.

l l l
l ş

Kürü bilen yıglap aldım ul çeçeknin kurımı ina,
sepledim de uh attım anı üzimnin turımı ina.

ş ğ l l ğ ş ş

Yalgız çeçek ırte kipken, yalgız bulu sağı iken,
Afta kunıp bir ku sayrıy, ul da hesretli ku iken.

l ş l l ş ş
ş ş

Üzim de ul ku kibi buldun, ba kan butagım kayınlı,
Yalgızlık hesreti bilen yüzime sarı kuyıldı.

ş ş l l l l
l l l

Tınlarsızımı hikeyesin, afltarsızımı kinayesin,
Ku tügil, üzimni eytem - yalgızlıknın nihayesin.

ş ğ l l l
l l ğ l

Yalgız bulıp munaymaska nindi devalar bar iken,
Sabır savıtlarım tuldı, kimge sirim sıyar iken?

l l l l ş
l l l l l ğ ş

YE L G NE YET M KALDIM

İ İ

Yetimlikten avır heller yuk dünyada,
Yetimnerrnin hervakıtta künili buyık.
Süzleseler biçararun süzi sımk,
Elle ye li gine yetim kalganga min.

l l
l

Küzlerime kaynar ye ler tulu bilen,
Kün yakaların da tuya küre almıym.
Dünyalarda rehet turmı süre almıym,
Elle ye li gine yetim kalganga min.

ıŝı l l

ŝ

l

ŝ

l

l

Sahralarga çıksam yemner tabalmıymın,
Yukılarga yatsam yukı alalmıymın.
Rızık cıysam lezzetlerin tuyalmıymın,
Elle kaygı küllerine tü kenge min.

l

l l

l

ŝ

ŝ

çkeylerim, yürekkeyim dürlep yana,
Minim uzgan rehet turmı larım kaya?
Hezirgi gumirlerim ütedir zaya,
Elle kaygı güllerine tü kenge min.

İ

ğ

ŝ

ŝ

l

ŝ

ŝ

Tigizliknifi lezzetlerin unnan bilem,
Sabıyları üse ata-ana bilen.
Barı yetimner üseler cefa bilen,
Elle ye li gine yetim kalganga min.

ŝ

ğ

l l

l

ıŝı

Sandugaç sandugaçka cim biredir,
Herinde herinde ke dim biredir.
Ye ley gine yetim kaldı yalgız ba ım,
Minim niçik turganımnı kim biledir.

ŝ

ŝ

ŝ

l

l

ŝı

l

ŝ

ığı

l

YALGIZ A AÇ

Ğ

Çıgıp kitem yalannarga, usken anda yalgız a aç.
Külegesine utiram, surıymın yanına bargaç,

l l

l

ŝ

l

ğ

l

l

l

l

Diymin: "A aç, nige bulay yalgız ba ın utirasın?
Üz helinni tilin bilen süyleçi, nige kurasın?"

ğ

l

ŝı

Zifa buyın niçik üsti, niçik ermi lerin pi ti?
Butakların kimler kisti, yafrakların nige tü ti?"

l l

l

l

ŝ

l

ŝ

- Butaklarımnı cil kisti, yafraklar sargayıp tü ti;
Minim helim - balasından ayırılğan Yagkup tüsli.

l l

l

ŝ

l

ıŝı

Karangı kün, ise çiller, yava yangır, salkın küzler.
Yalgız ba ım ye egenge, bigrek uzın bula tünler.

l

ŝı

ŝ

ğ

ğ

ğ

Bu ağaçnın tüplerinde Sabır digen çi mesi bar,
Herbir karangı tünnerrnin yaktı künli irtesibar.

ğ

l

l

l

l

l

ŝ

l

CEFA KÜRMIY REHET KAD R N B L RM

İ İ İ İ İ

Garip ulmıy garip helin bilirmi?
Sefer çıkmıy sefer helin bilirmi?

ı

Cefa kürmiy rehet kadirin bilirmi,
Rehet ile gumir sürgen bulırmı?

ı

Me ekatsiz gıylım algan bulırmı,
Gıylım istep kurılay kalgan bulırmı?

İ §

Benim kibi cefa kürgen bulırmı?
Mihnet içre gazap kürgen bulırmı?

§

§

Mihnet kürip gumirin sürgen bulırmı?
Kiçirgenner bendin artık bulırmı?

BEH T YANGIR TÜG L B T UL

BU DÜNYADA N CE CANNAR

İ

Ki i yetim, atası yuk, ki i yetim, anası yuk,
Ülim kilse - dermanı yuk, bu ülim undayın bir hel.

ş l ş l
l

Ülip kite ataları, yılap kala balaları,
Kümip kaytalar ki anı, bu ülim undayın bir hel.

l ğ l l

Bu dünyada nice cannar yetim bulıp kala alar.
Tügeler ye birle kannar, bu ülim undayın bir hel.

ş l

ÜL MHEL

Ülim digen açı agu, birev de tatımıy kalmas;
Ülim uğı atar tun, birev de kutıla alma .

l
ğ

Bu kadirli bala diymiy, atası - anası kala diymiy,
Gumiri buyı yana diymiy, begirge ut kaba diymiy.

l l
ğ ş

Çeçek vakıtın eli diymiy, ye er vakıtın eli diymiy,
Gaziz kannan yakın kürgen yarın kala sinin diymiy.

l ş ş l ş
l ş

Bu kirekli ki i diymiy, küp i lesi i i diymiy,
unun için bik küplernirt tügile küz ye i diymiy.

l ş ş ş
şl

Bu yah i, bu yaman diymiy, munın i i tamam diymiy,
Birevler tilmirip kütse, a ıgıp alma a kilmiy.

ş

Bu müsafir iken diymiy, tanı ı bar miken diymiy,
Çit illerde yalgız ülse, nihel iter iken diymiy.

ş l ğl l l
l l ş

Birevge de kine kılmas, bu kart, bu ye tiyip turmas,
Kütip turmas çakırgannı, alıp kiter ülim heli.

ş l
ğl ğl l l

Piygamberler de kalmagan, dahilar yul taba
almagan,
Tabip deva kıla almagan, gacep hel bu ülim heli.

l ş ş l l ş
l ş

Batarlardan idire ba , pat alardan kuydıra ye ,
Kutkaralmas urı - tala , alıp kiter ülim heli.

ğ l ş ş ş
ş ş l

Akıllarını kıyla heyran, ümitlerni kıyla veyran;
Deva tabılmıy hiç kaydan, alıp kiter ülim heli.

l l l l
l

Begırlerni kebab iter, turmı larnı herap iter,
Barınnı da alıp kiter, avır hel bu ülim heli.

ğl l l
l ğl

Bu dünyaga kilip kitken ademnernin hesabı yuk,
Ülimge ba iydirmeske bu dünyanın kitabı yuk.

ş ş l l
ş ğ l l